

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 15.

V Ljubljani, 1. avgusta 1884. l.

XXIV. leto.

Izboljšanje društvenega stanja po večjem blagočestji (pijeteti).

(Franjo Gabrček.)

(Dalje.)

Ta ljubezen izvira sicer že iz prirode človeške, jednako samoljubju, le da je plemeniteja, občni blažesti služeča in torej podloga društvenemu mišljenju. Nagib družljivosti nikakor ne sme zatreti nagiba samoljubja, marveč more ga le podrediti boljšemu nagibu. To se stori na ta način, da se vzbuja v otrokih že na vse zgodaj čut za blagost bližnjih s pomočjo živobojnih, ne pretiranih opisov, pripovedek v blagem dejanji i. t. d. Na ta način vzgojil se bode lep in dolžen čut za družinsko življenje. Ker pa le iz malega raste veliko, zato se je tudi tukaj treba ozirati na krog, v katerem naj se otrok s prva suče. Dotika s preveliko množino ljudi škoduje značaju, kajti čut se ne more ogrevati na različnih vplivih, ne more se uglobiti v mišljenje premnogih ljudi. Ljubezen in spoštovanje do ljudi vzraste najkrepkejše v ozkem krogu starišev in vzgojiteljev, bratov in sester, sorodnikov, poslov in sošolcev. Te osebe otrok najprej izpoznavajo in torej najprej ljubi, te osebe najprej in najmočneje vplivajo s svojo razumnostjo in vrlino, s svojimi zaslugami in s svojo dobrotljivostjo na otroško blagočestje. Otrok se uči za razne dobrote tem osobam hvaležen biti; uči se postrežljivim biti; vzgojuje se k sočutju in k spravljivosti, k ponižnosti in poštenosti, k pravičnosti in odkritosrčnosti, k ljubezni do resnice, k spoštovanju imetka, pravice, potreb, želj in vrlin drugih. Takov otrok je pripravljen za druge se žrtvovati, drugim svoje borne moči posvetiti, drugim koristiti. Kmalu pa se razširi tudi ta ožji krog njegovega npravstveno-blagočestnega delovanja; otrok se začne pri vsaki priliki tudi proti drugim izven ožjega kroga stoječim osobam ljubeznjivo in spoštljivo vesti; čuvstvo ljubezni do bližnjega se izpremeni v ljubezen do domovine, do človeštva. Vse to pa omogoči, da se društvene razmere izboljšajo, da se spoštujejo božje in človeške naredbe. Ako dokažemo večjim gojencem, kako raznovrstna je vzajemna odvisnost, kako velika je naša dolžnost, za blagost drugim skrbeti, tedaj se bode njih srce odprlo blagim žarkom blagočestja do bližnjih in daljnih, do ubogih in bogatih; izpoznali bodo notranjo vrednost ljudi, spoštovali bodo človeštvo v pojedincih. To splošno mišljenje je treba torej vselej tako izobraževati, da se pred vsem nanaša na posamezne, določene, najbližje predmete, potem še-le na oddaljene. Učencu pa treba tudi prilike ponujati, da to mišljenje v dejanji izvršuje, ker le s tem oslabi se v njem samoljubje in sebičnost, kot največja zapreka blagočestju.

Kako pa je v resnici s to ljubeznijo mej ogromno večino prebivalstva? Nižjim in višjim, ubožnim in premožnim, vsem manjka te ljubezni v obili meri; najbolj pa se po-

greša pri delavskem stanu. V tej zadevi se ljudska šola že od nekdaj trudi, boljše nazore o človekoljubju v otroška srca vcepiti, kajti poučuje krščanski nauk, nauk ljubezni, in v vsem šolskem življenju veje ta duh. Stari psihologi so mislili in njih privrženci še mislijo, da se more tudi krepost tako učiti in v dušo vsajati, kot se podajajo vednosti o zgodovini, o zemljepisju in o drugih vedah; kdor ima jasne pojme o marljivosti, štedljivosti, čistosti i. t. d., ta je že blizo tega, da si te kreposti tudi prisvoji; ljudska šola izpolnjuje torej gledé vzgoje k človekoljubju že svojo dolžnost, ako razlaga zapovedi krščanske, ki se nanašajo na to ljubezen, ako jih otrokom vcepi v glavo ter jim njih blagonosne posledke dovoljno razjasni. Ta misel vendar ni povsem prava, kajti kreposti ne izhajajo iz pojmov ali iz vnanjih predpisov, marveč iz notranjih nagibov; vrhu tega ne spremljajo kreposti vselej dotičnih pojmov in predpisov. Pri razvoju umstvenega življenja govorimo mnogo o nazoru, kateri ima v resnici največ veljave kot podloga, na kateri se razvija tako življenje. A nazor nima svoje vrednosti le za umstveno, temveč tudi za npravstveno-bлагоčestno življenje. Domača hiša se na ta neposredni nazor skoraj vedno ozira, kajti njej manjka časa in spretnosti, da bi na dolgo in široko razlagala človekoljubje. Tudi šola ima taka nazorna sredstva na razpolago, se vé da ne v toliki meri, kot dom s svojim raznoličnim življenjem. Tù je pred vsem učitelj sam kot tako nazorno sredstvo. Njegovo srce bodi ljubezni polno, v njegovem obnašanju in delovanju naj se kaže ljubezen do otrok. Pri tem ni treba otrokom na dolgo in široko razkladati, kako jih ljubi; ne, otroško srce je jako občutljivo, učiteljevo ljubezen izpozna takoj. Iz ljubezni do starišev, do učitelja in do drugih bližnjih vzraste v otroških srcih ljubezen do družih ljudi; na tej podlogi pa se razvije, kakor rečeno, ljubezen do najvišjega bitja, do Boga; otroško srce postane pobožno in vzprejemljivo za vse, kar je dobrega in plemenitega.

Z ljubeznijo raste v otroških srcih vzajemno tudi spoštovanje. Zato moremo smatrati to spoštovanje kot podlogo vsakemu nadaljnemu blagočestju. A motili bi se, ko bi mislili, da naj edino le verouk vnemlje v otroških srcih nabožno-bлагоčestno mišljenje. Tudi drugi predmeti, kot jezиков uk, zgodovina, zemljepisje, prirodoslovje, prirodopisje, petje i. t. d., morejo v tej zadevi mnogo dobrega učiniti. Tako vzgojujemo otroke k blagočestju, ako jim najboljše slovstvene proizvode razlagamo in iz njih nabožne nagibe z notranjim prepričanjem poudarjamo, ako pri zgodovinskem ali zemljepisnem pouku božjo previdnost prav razjasnimo, ako v prirodoslovju otroka izpodbujamo, da izpozna v delih stvarjenja stvarnika in njegovo modrost. Vzlasti pa hrani zgodovina bogat zaklad za npravstveno oživljanje mladine in za utrjevanje, razvijanje in utemeljevanje nabožnega in blagočestnega mišljenja.

Poleg tega neposrednje na nabožno mišljenje vplivajočega pouka, more pa šola še posrednje z raznimi predmeti na to delovati, in sicer s tem, da goji dobrohotno mišljenje, katero je prestopnja blagočestja. Največ bi se tù doseglo z neposrednjim živim nazorom, ker ima ta prednost živahnosti, ali takevega nam ravno tù najčešče nadostaje, zato posežemo po nadomestilnem sredstvu, kakeršno nam podajajo podobe. Ali tudi te ne služijo vselej našemu namenu, niti nimajo one svežesti, mikalnosti in natančnosti, kot predmet sam, vendar imajo mnogo več zanimljivega in izpodbudnega v sebi, kot samo opisovalna beseda. Še češče posežemo po pripovedkah, katere imajo to prednost, da se čud delujočim osobam bolje približa in da na blagočestje bolj vplivajo.

Razven verouka in razven raznih predmetov podaje pa šola še dosta družih prilik, ob katerih je móci otroke ne le za vse dobro, lepo in plemenito vnemati, marveč njih srca tudi k pobožnosti navajati, v nabožnem mišljenju jih utrjevati in s tem k blagočestju vzgojati. Takim prilikam prištevamo razne verske vaje, katerih se otroci vkupno udeležujejo, bodi si pri molitvi pred šolo in po šoli, bodi si v cerkvi ali drugod. Hočemo li, da bodo

te vaje v otroških srcih oživiljale pobožni čut, tedaj se morajo vršiti dostojno, blagonravno in z notranjo toploto. Vrhu tega uporabi naj se vsaka prilika, bodi si slovesnost ali kak velik dogodek, da se vpliva v blagočestnem obziru na vzpremenljivo otroško srce.

Ako hočemo otroke bogaboječe vzgojiti, gledati nam je, da smo tudi sami taki, in da nikdar ne razderemo žive vere otroške z neslanimi in predrznimi besedami. S tem se blagočestju več škoduje, kakor marsikako zanemarjanje v to pripravnih predmetov, kajti vzgled učiteljev je najvažnejše vzgojno sredstvo. Zato pa učitelj, kateremu je blagočestje otrok na mari, ne bode dopuščal, da bi otroci na nespodoben način govorili o Bogu in o božjih rečéh. Pri vsej tej skrbi za razvoj pobožnega čuta pa vendar ne bodemo dopustili svetohlinstva niti samo one vnanje pobožnosti in bogaboječnosti, pri kateri ostane srce prazno in nečutljivo. (Dalje prib.)

Knjiga Slovénka

XVIII. veku.

XVIII. Anton Conti, Carn. in Cathedrali Labaci Beneficiatus libellum germanicum de perpetua adoratione Ss. Sacramenti Labaci 1773, procusum jussu Episcopi in Carniolicum vertit:

a) Bukuvce tega uselej terpeočega molenja tega presvetega Sakramenta tega Oltarja; K' pridnemu špoganju tehisteh, katiri k' tegaistega Bratoušene šlišjo. Narveč dejl vunusete inu iz eneh Francozkeh Bukuvc, katire se Podučenje inu Molitve imenujejo, na nemšku, inu iz tega na vikše povelle na Kraynsku prestavlene. Pregledane inu pobulšane. V' Lublani se najdejo per M. Prompergerju. 1773. 12°. 47. Utisnene per J. F. Egerju. — „Bukuvce teh Molituv, z' katirem se Bratje, inu Sestre v' tem času njih molituvne ure poslužet znajo . . . — Use k gorečemu častitvanju tega presv. Sakramenta . . . Kader edn to postavo tega Moyzesa prelome, ta more brez usega usmilenja . . . umreti; kolkajn ojtřejše strafengo, mejnte vi, bode taiste zaslužu, katire Syna Bošnjiga z' nogami tepta, inu to kry tega testamenta za načisto deržy, skuz katiro je on posvečen? Na Hebrearje 19. postave 28. inu 29. zamerkvanju (str. 47).“ — Curavit etiam secundam et emendatiorem editionem:

b) Sveta Voiska . . . P. Lorenca Scupuli . . . Iz laške v' to Kraynsko spraho skerbnu, inu zvestu prestavleno skuzi enga Mašneka Petrinarja iz gorenske kraynske strani, inu k' duhovnemu nucu tem Krayncam na dan dane v' leitu 1747. zdej pak pobulšane, inu k drugemu malu vtisnene. V Lublani . . . per A. Clemens, Bukvavezicu. 1783. 8. 246. Stiskane per Ign. Al. Kleinmayerju. — „Predgovor. Kar vi lubi moji Kraynci, inu Slovenci v' letih bukvicah hodite brali, letu je nekedej vučil, inu spissal v' laški sprahi ta vučeni, inu za niega brumnosti volo imenitni Mašnek Lorenc Scupuli ordna svetiga Cajetana . . . Po niegovi smerti so . . . one v' usse sorte sprahre preložene, inu prestaulene. De bi tedej ti ludje, katiri samu kraynsko, ali slovensko spraho zastopjo, inu znajo, se mogli letih prou nuenih, v' teh bukvicah zapopadenih naukou skuz branje, ali posluhanje k' izveličanju nieh duš deiležni sturiti, se je ta muja perložila te bukvice v' to Kraynsko, okuli Lublane navadno spraho skerbnu preložiti itd. (Prim. str. 17).“ — Item novissimam editionem

c) Thomaža Kempenzarja Bukve, V' katirih je zapopadenu tu podvučenje, koku en sledne, bodi kakeršnega stanu oče, ima, inu zamore po Kristusovimu navuku, inu življenju svoje življenje pelltati, vižati, rovnati, inu za Kristusam hoditi. V' to Kraynsko